

Memorie van toelichting- Algemeen deel

Inhoud wetsvoorstel

In de visiebrief internationale dimensie van het hoger onderwijs (ho) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) van 15 juli 2014 (Kamerstukken II, 2013/14, 22 452, nr. 41) heeft de regering het belang van internationale ervaring voor het hoger onderwijs onderstreept. Internationalisering is cruciaal voor het verwerven van kennis, vaardigheden en beroepscompetenties. Tegelijkertijd is internationalisering ook zeer waardevol voor de persoonlijke ontwikkeling en identiteitsvorming van studenten. Dit wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek strekt ertoe de internationalisering in het hoger onderwijs te bevorderen. Alle (niet technische) wijzigingen komen tegemoet aan de sturingsfilosofie van de regering voor het hoger onderwijs: instellingen moet ruimte worden geboden voor maatwerk en differentiatie, ook waar het het internationaliseringsbeleid van instellingen betreft. De volgende maatregelen worden voorgesteld:

- een verbeterde regeling voor het verzorgen van gezamenlijk hoger onderwijs met Nederlandse en buitenlandse instellingen. Gezamenlijk onderwijs tussen Nederlandse instellingen en tussen Nederlandse en buitenlandse instellingen was al mogelijk, maar wordt door dit wetsvoorstel vergemakkelijkt. Met dit wetsvoorstel worden daarnaast gezamenlijke Ad-programma's mogelijk gemaakt;
 - een gewijzigde regeling van de studiekeuzeactiviteiten voor studenten met een buitenlandse vooropleiding;
 - de introductie van de bevoegdheid voor instellingen om vanuit het profileringsfonds beurzen te verstrekken aan studenten in verband met het volgen van hoger onderwijs buiten Nederland;
 - de gelijkstelling van de graad Doctor aan de graad PhD; en
 - het verlenen van het 'ius promovendi' aan andere personeelsleden dan hoogleraren.
- Daarnaast wordt een aantal technische verbeteringen voorgesteld. De wijzigingen worden hierna toegelicht.

Gezamenlijk hoger onderwijs; achtergronden

Dit wetsvoorstel beoogt onder meer een beter op de praktijk toegesneden regeling te bieden voor het gezamenlijke hoger onderwijs, zowel nationaal als internationaal. Daarbij kan het gaan om gezamenlijke opleidingen, gezamenlijke afstudeerrichtingen en gezamenlijke Ad-programma's, verzorgd door twee of meer Nederlandse instellingen of door een of meer andere Nederlandse instellingen met een of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs. Dergelijk gezamenlijk onderwijs wordt internationaal ook wel aangeduid als "joint programmes". Omdat niet altijd helder is wat er onder joint programmes wordt verstaan, wordt voor de helderheid verwezen naar een breed gehanteerde definitie door de Eca (European consortium for accreditation) : Joint programme: "an integrated curriculum coordinated and offered jointly by different higher education institutions and leading to a (double/multiple or joint) degree". Indien het gezamenlijk verzorgde hoger onderwijs tot één gezamenlijke graad leidt, wordt veelal de term "joint degree" gebezigd.

De ontwikkeling van het gezamenlijke hoger onderwijs past in het kader van het Bologna proces, dat gericht is op versterking van de mobiliteit van studenten en samenwerking binnen de Europese hoger onderwijs- en onderzoekruimte. Hierbij gaat het over thema's als kwaliteit, excellentie, mobiliteit, een leven lang leren en internationalisering.

Dit vanuit de overtuiging dat nieuwe vormen van grensoverschrijdende samenwerking de kwaliteit van het onderwijs in Nederland en in het buitenland bevorderen. Joint programmes worden gezien als een belangrijk instrument daarvoor. Met de Wet versterking besturing is daarom de gezamenlijke opleiding en gezamenlijke afstudeerrichting geregeld. Hierdoor werd het mogelijk dat een of meer Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs een gezamenlijk onderwijsprogramma aanbieden, hetzij samen met een of meer andere Nederlandse instellingen, hetzij met buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs.

De evaluatie van de Wet versterking besturing (Kamerstukken II 2013/14, 33 824, nr. 1) laat onder meer zien, dat het verzorgen van internationale joint degree-opleidingen, zowel in Nederland als in het buitenland, op obstakels stuit. Daarom blijft zowel in Nederland als in andere Europese landen het percentage instellingen dat met een buitenlandse partner daadwerkelijk een joint degree verzorgt zeer beperkt en verzorgen instellingen in plaats daarvan gezamenlijk hoger onderwijs dat tot een double- of multiple degree leidt. In Nederland hebben de obstakels met name betrekking op het verschuldigde collegegeld en het proces om te komen tot een joint degree-opleiding, zowel met een Nederlandse als met een buitenlandse partner. Het gaat daarbij vooral om de regeling van het wettelijk collegegeld en de belemmeringen als gevolg van de doelmatigheidstoets, de toets nieuwe opleiding en de accreditatieverlening.

In de beleidsreactie bij deze evaluatie is aangegeven dat zowel joint degrees als double en multiple degrees – nationaal en internationaal - een duidelijke meerwaarde in ons onderwijs(bestel) hebben. Samenwerking tussen instellingen kan immers leiden tot meer profilering en een hogere onderwijskwaliteit. Europa wil zich door intensieve onderlinge samenwerking profileren als aantrekkelijke bestemming voor internationale studenten. Zo kan Europa de concurrentie aan met Azië, Amerika of Australië. In de genoemde visiebrief geeft de regering aan ruimte te zien voor verbetering indien meer opleidingen vaste partnerinstellingen uitkiezen en daarmee hoogwaardige uitwisselingsprogramma's opzetten. In die gevallen is een studieperiode ook beter onderdeel te maken van het curriculum. Dit kan zowel in de vorm van joint en double degrees als in de vorm van maatwerk-uitwisseling. Deze twee opties zijn complementair. In de gezamenlijke visie internationaal van de Vereniging Hogescholen en VSNU (bijlage bij Kamerstukken II 2013/14, 22 452, nr. 41) vragen zij aandacht voor het belang van aanpassing van wet- en regelgeving ter bevordering van internationalisering. De regering wil ook meer joint degrees stimuleren, zowel tussen Nederlandse instellingen als tussen Nederlandse en buitenlandse instellingen. De regering sprak in de beleidsreactie daarom het voornemen uit om de obstakels die in de evaluatie naar voren kwamen, weg te nemen.

Wat met name mogelijk gemaakt zou moeten worden is dat een Nederlandse instelling afspraken kan maken met de betrokken buitenlandse instelling over de hoogte van het te heffen collegegeld. Daarbij zouden als uitgangspunten reciprociteit en het voorkomen van dubbele lasten voor de student kunnen worden gehanteerd. Voorts zou de procedure om te komen tot een joint degree eenvoudiger gemaakt moeten worden en zou de procedure om van een single naar een joint degree-opleiding met buitenlandse instellingen te komen, moeten worden verkort. In laatstbedoeld geval zou de doelmatigheidstoets vervallen en zou de NVAO een lichtere toets nieuwe opleiding moeten hanteren.

De in juli 2014 gewijzigde Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs (Stct. 2014, nr. 19374) bevat een bijzondere bepaling voor het voornemen om een bestaande wo-masteropleiding met een bestaande buitenlandse wo-masteropleiding samen te voegen tot een joint degree-opleiding met een langere studieduur dan de bestaande Nederlandse wo-masteropleiding. Indien de NVAO oordeelt dat deze samenvoeging niet leidt tot een nieuwe opleiding, is een aparte doelmatigheidstoets niet meer nodig. De

NVAO toetst vervolgens de aanvraag voor een joint degree aan de hand van het Protocol Accreditatie Joint Degree. De instelling moet wel nog aan de minister instemming vragen om de opleiding voor de verlengde studieduur bekostigd te krijgen. De beoordeling door de NVAO vindt plaats aan de hand van het Protocol Cursusduur Masters.

Gezamenlijk hoger onderwijs; cijfers

Uit de evaluatie van de Wet versterking besturing (Kamerstukken II 2013/14, 33 824, nr. 1) blijkt dat in Nederland 25 joint degree-opleidingen zijn. Daarvan zijn er 14 met één of meer buitenlandse instellingen. De overige zijn joint degree-opleidingen tussen Nederlandse instellingen.

Uit de eindrapportage VSNU joint degrees (maart 2015) blijkt dat het aantal studenten dat een joint bachelor- of masterprogramma volgt, sterk uiteenloopt. Dit aantal verschilt ook sterk per universiteit. Waar de ene universiteit alleen programma's heeft met relatief veel deelnemers (40 of meer), zijn bij een andere universiteit de groepen per programma niet groter dan 5 deelnemers.

Over het algemeen is er binnen de universiteit ook veel diversiteit. Er zijn programma's met 1, 5, 15 of 30 deelnemers. Er bestaan enkele uitschieters (73 en 93 studenten).

Voor joint doctorate programmes geldt dat er per programma een klein aantal deelnemers is: één tot vijf deelnemers. Dit is te verklaren uit het individuele karakter van deze programma's.

Het totale aantal studenten is moeilijk te bepalen. Dit houdt verband met de omstandigheid dat joint programmes veelal als een track bestaan naast het reguliere programma en met het feit dat double en multiple degrees niet in het Croho worden geregistreerd. Dit is wel het geval bij joint degrees. De gemiddelde instroom is dan ook niet goed weer te geven.

Ten tijde van de tussenrapportage van de VSNU (2012) is de inschatting gemaakt dat ruim 1.200 studenten deelnemen aan een joint programme bij een van de Nederlandse universiteiten. Daar het aanbod van gezamenlijke programma's inmiddels is gegroeid ten opzichte van 2012, is de verwachting dat het aantal deelnemende studenten ook iets is gestegen.

Wijziging van de voorschriften voor gezamenlijk hoger onderwijs

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de wettelijke belemmeringen voor gezamenlijk hoger onderwijs weg te nemen. In het huidige artikel 7.3c van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) is de gezamenlijke opleiding of gezamenlijke afstudeerrichting geregeld. Deze regeling wordt aangepast. De volgende elementen zijn nieuw:

- a. De regeling voor het gezamenlijke hoger onderwijs wordt uitgebreid met het Ad-programma.
- b. Gezamenlijk een opleiding verzorgen tussen Nederlandse hogeronderwijsinstellingen met een gezamenlijke verantwoordelijkheid moet tot één gezamenlijke graad (joint degree) leiden. Dit geldt al voor de joint degree-opleidingen die sinds enige jaren in de wet zijn opgenomen. Met dit wetsvoorstel worden de joint programmes geïntroduceerd: gezamenlijk onderwijs verzorgen zonder dat formeel sprake is van één opleiding. Ook hiervoor geldt dit uitgangspunt. Immers een graad staat primair voor het succesvol gevolgd hebben van bepaald onderwijs in casu het behaald hebben van een bepaald eindniveau in een bepaald vakgebied. Het bereikt hebben van dit eindniveau komt tot uitdrukking in één graad.

Als het volgen van één opleiding zou leiden tot meer Nederlandse graden zou bovendien een devaluatie van de waarde van de graden kunnen optreden. Het uitgangspunt is dus geen nieuw uitgangspunt maar wordt nu expliciet in de wet vastgelegd.

c. Indien een gezamenlijk programma mede door een of meerdere buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs wordt verzorgd, kan dat gezamenlijke programma niet alleen tot een gezamenlijke graad maar ook tot twee of meer afzonderlijke graden (double of multiple degree) leiden. Het aantal graden is dan vanzelfsprekend afhankelijk van het aantal daarbij betrokken instellingen voor hoger onderwijs waar de student daadwerkelijk onderwijs heeft gevolgd en tentamen heeft gedaan. De betrokken Nederlandse instelling(en) geven echter maar één graad af (zie hiervoor), maar doordat de student ook één of meer graden kan verkrijgen van de deelnemende buitenlandse instellingen kan er dus wel een double of multiple degree worden verkregen indien een gezamenlijk programma mede door een of meerdere buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs wordt verzorgd. De student ontvangt immers altijd een getuigschrift van de Nederlandse instelling als hij of zij de gevolgde opleiding met goed gevolg heeft afgerond, ook al is deze opleiding deels in het buitenland gevolgd. In dit wetsvoorstel wordt ook voor de double of multiple degree een bijzonder collegegeldregime voor gezamenlijke programma's geregeld.

d. Als een of meer Nederlandse instellingen een gezamenlijk programma verzorgen met een of meer buitenlandse instellingen is het sluiten van een overeenkomst verplicht. In de overeenkomst moet een aantal zaken worden geregeld, waaronder het collegegeld, de inschrijving (zie ook onder g) en de wijze van graadverlening. Het is aan de instellingen om te bepalen wat ze nog meer willen regelen. Gedacht kan worden aan eisen van reciprociteit (zie h). De overeenkomst is vereist omdat de student zo meer duidelijkheid wordt geboden en omdat de instellingsaccountant moet kunnen toetsen of de vaststelling van een collegegeld lager dan het wettelijk collegegeld (zie hierna onder h) rechtmatig is. Dit wordt ook geregeld in het controleprotocol.

e. Waar het de verantwoordelijkheid voor de naleving van de wettelijke voorschriften betreft zijn de geldende bepalingen geactualiseerd. Voor de naleving van de belangrijkste wettelijke voorschriften bestaat tussen Nederlandse instellingen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De na de Wet versterking besturing tot stand gekomen hoger onderwijsvarianten zoals de "tracks" (artikel 7.9b; Wet Ruim baan voor talent), het versnelde traject (artikel 7.8a; Wet kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs) en het Ad-programma (artikel 7.10b; Wet kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs), zijn in deze nieuwe bepaling meegenomen.

f. Indien een Nederlandse instelling of meerdere Nederlandse instellingen samen met een of meer buitenlandse instellingen gezamenlijk onderwijs verzorgt of verzorgen is, respectievelijk zijn, de Nederlandse instellingen volledig verantwoordelijk voor de naleving van de wet. Dit is ter verduidelijking in de wet geëxpliciteerd.

g. Er wordt een bijzondere regeling geboden voor de inschrijving van studenten. Het komt erop neer dat de Nederlandse instelling de student die deelneemt aan een joint programme met een of meer buitenlandse instellingen, kan verplichten zich gedurende de gehele periode van de internationale gezamenlijke opleiding, afstudeerrichting, of Ad-programma in te schrijven aan de desbetreffende Nederlandse instelling. Deze nieuwe bevoegdheid voor de instelling strekt ertoe de administratieve lasten van in- en uitschrijven te beperken. De tussentijdse statuswijzigingen zijn voor de onderwijsadministratie belastend.

Een doorlopende inschrijving voor studenten die een joint programme volgen wordt ook bepleit in de tussenrapportage project stimulering joint degrees 2012 van de VSNU (bijlage bij Kamerstukken II 2013/14, 33 824, nr. 1) omdat studenten daarmee toegang hebben tot alle onderwijsvoorzieningen en omdat daarmee de druk op ondersteunende diensten vanwege uitzonderingen minimaal is.

De instelling moet over de inschrijving afspraken maken met de buitenlandse instelling(en). Het is in dit verband nadrukkelijk de taak van de instelling er voor te zorgen dat daaraan op een zodanige manier inhoud wordt gegeven dat recht wordt gedaan aan het uitgangspunt van reciprociteit en er geen sprake is van dubbele lasten voor de student. Het collegegeld is bedoeld voor het volgen van een opleiding. Het joint programme wordt deels in het buitenland gevolgd en het is niet de bedoeling daarvoor dubbel te betalen. Dit kan worden voorkomen doordat een bijzonder collegegeldregime voor joint programmes wordt vastgesteld.

h. Er is een bijzonder collegegeldregime vastgesteld. Op dit moment werkt het voor zowel de joint degree als de double/multiple degree met name belemmerend en remt het de internationalisering af dat het in Nederland wettelijk niet is toegestaan met «gesloten beurzen» te werken. Als een student zich bij een Nederlandse instelling inschrijft voor een opleiding is hij of zij altijd collegegeld verschuldigd, ook als er sprake is van een gezamenlijk programma. Als de student voor het volgen van (een deel van) een opleiding in Nederland collegegeld verschuldigd is en ook voor het volgen van onderwijs in het land waar de samenwerkende instelling is gevestigd, kan het volgen van een gezamenlijk programma een kostbare aangelegenheid worden. Dat kan voor de student aanleiding zijn het programma niet te volgen. Het is internationaal zeer gebruikelijk om uitwisseling met gesloten beurzen te laten plaatsvinden, waarbij geen collegegeldverplichting bestaat bij de buitenlandse "partnerinstelling", waar de student zich inschrijft nadat hij zich heeft ingeschreven bij de instelling in zijn eigen land. Daarom wordt in dit wetsvoorstel de WHW zodanig gewijzigd dat speciaal voor deze opleidingsvorm (joint programmes) een bijzonder collegegeldregime wordt geïntroduceerd: het bestuur van de betrokken Nederlandse instelling wordt ten aanzien van alle studenten die deelnemen aan een gezamenlijk programma met een buitenlandse instelling bevoegd gemaakt het collegegeld lager (tot nul euro) vast te stellen dan het bedrag van het wettelijke collegegeld bedoeld in artikel 7.45. Dit geldt zowel voor Nederlandse als buitenlandse studenten en voor studenten die het wettelijke collegegeld dan wel het instellingscollegegeld verschuldigd zijn. Deze bevoegdheid bestaat al voor joint degrees waarvoor instellingscollegegeld is verschuldigd. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat een instelling samen met de andere deelnemende instelling(en) maatwerk tot stand brengt waarbij rekening wordt gehouden met de positie van de (aankomend) studenten en de (financiële) gevolgen van het volgen van een gezamenlijk programma. Diverse arrangementen zijn denkbaar, bijvoorbeeld een arrangement waarbij de buitenlandse student in eigen land volledig collegegeld betaalt en in Nederland geen of lager collegegeld. De Nederlandse student betaalt in Nederland het wettelijke collegegeld, ook als hij in het buitenland verblijft (en betaalt in het buitenland dan geen collegegeld). Een andere mogelijkheid is dat beide typen studenten voor hun periode in Nederland het Nederlandse wettelijke collegegeld betalen en voor de periode in het buitenland geen of lager collegegeld. Uitgangspunt is dat de student niet dubbel collegegeld hoeft te betalen en dat er sprake is van reciprociteit. Voor een gezamenlijk programma waarbij uitsluitend Nederlandse instellingen zijn betrokken is cumulatie van collegegeld uitgesloten als gevolg van de werking van artikel 7.48. Dat artikel regelt dat de student die het wettelijke collegegeld voor inschrijving bij een instelling is verschuldigd, is vrijgesteld van betaling van collegegeld aan de tweede opleiding aan dezelfde of aan een tweede instelling van inschrijving.

Als de instelling besluit aan de student die deelneemt aan een gezamenlijk programma geen of een lager collegegeld te vragen, dan is sprake van vrijstelling of vermindering van het verschuldigde wettelijke of instellingscollegegeld. Dat heeft tot gevolg dat de inschrijving van de student niet meetelt voor de berekening van de rijksbijdrage en de instelling geen inschrijvingsbekostiging ontvangt. Dit volgt uit de berekeningswijze voor de rijksbijdrage die is geregeld in het Uitvoeringsbesluit WHW 2008. De instelling ontvangt conform het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 in het geval van een joint degree wel diplomabekostiging, omdat de instelling een gezamenlijk getuigschrift uitreikt als uiting van een gezamenlijke inspanning van de instellingen om de student naar de graadverlening te begeleiden. De diplomabekostiging wordt dan verdeeld over het aantal deelnemende Nederlandse instellingen. Indien de joint degree-opleiding wordt verzorgd door een Nederlandse instelling met één of meer buitenlandse instellingen, krijgt de desbetreffende Nederlandse instelling de gehele diplomabekostiging. Dit is ook het geval bij de verlening van een double of multiple degree met een of meer buitenlandse instellingen. Omdat de instelling wel altijd diplomabekostiging ontvangt voor een student die voor een joint programme met een of meer buitenlandse instelling(en) afstudeert, zou er mogelijk sprake kunnen zijn van frauderisico's. De wijze waarop een en ander is vormgegeven neemt die risico's echter weg. Met name door het feit dat de instelling geen inschrijvingsbekostiging ontvangt voor een student die geen collegegeld betaalt. De regering blijft het functioneren in de praktijk van joint programmes met buitenlandse instellingen zorgvuldig monitoren, zoals dat ook is toegezegd bij de invoering van joint degrees met de Wet versterking besturing.

Wijziging regeling studiekeuzeactiviteiten

Met de inwerkingtreding van de Wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs op 1 september 2013 is in de WHW een regeling voor studiekeuzeactiviteiten geïntroduceerd. Algemene regel is op dit moment dat de student die nog niet bij een instelling voor hoger onderwijs staat ingeschreven (hierna: aspirant student) en de zittende student die voor een andere studie kiest en die zich vóór of op 1 mei – voor het eerst - aanmeldt voor een bacheloropleiding die in het daarop volgende studiejaar start, recht heeft op deelname aan door de instelling met betrekking tot die opleiding te organiseren studiekeuzeactiviteiten, waarna een studiekeuzeadvies wordt uitgebracht. Het instellingsbestuur kan deelname verplicht stellen. Wanneer dan zonder geldige reden niet aan de studieactiviteiten wordt deelgenomen, kan het instellingsbestuur besluiten de inschrijving van de (aspirant) student te weigeren. Indien een (aspirant) student zich na 1 mei voor een bacheloropleiding aanmeldt, kan het instellingsbestuur de inschrijving weigeren of de aspirant student verplichten deel te nemen aan de studiekeuze-activiteiten waarna een studiekeuzeadvies volgt. Is dat studiekeuzeadvies negatief, dan kan het instellingsbestuur de inschrijving weigeren.

Voor de (aspirant) student met een diploma van een buitenlandse vooropleiding geldt nu nog een uitzondering op voorgaande regeling. Voor deze betrokkene geldt ook dat hij zich uiterlijk op 1 mei aanmeldt, maar hij heeft geen recht op studiekeuzeactiviteiten en hij kan daartoe ook niet verplicht worden. Meldt deze aspirant student zich na 1 mei aan, dan kan hem de toegang niet worden geweigerd. Hij kan ook niet worden verplicht om aan studiekeuzeactiviteiten mee te doen.

In de Wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs is dus de keuze gemaakt om de aspirant student met een buitenlandse vooropleiding anders te behandelen dan die met een Nederlandse vooropleiding. Enerzijds omdat de (aspirant) student met een buitenlandse vooropleiding alvorens naar Nederland te komen zich in de regel goed laat informeren over opleidingen waardoor hij een weloverwogen keuze maakt voor een opleiding en omdat er voor deze (aspirant) studenten vaak al aparte toelatings-

procedures worden gehanteerd door de hogeronderwijsinstellingen. Anderzijds werd het niet redelijk geacht van deze aspirant studenten te eisen dat zij naar Nederland komen om studiekeuzeactiviteiten bij te wonen en tegelijkertijd van de instellingen niet kan worden gevraagd dat zij voor studenten uit allerlei landen een werkbare alternatieve studiekeuzeactiviteit hebben.

In de praktijk blijken deze veronderstellingen en uitgangspunten niet altijd juist te zijn. In Nederland wonen ook studenten met een buitenlandse vooropleiding en in het buitenland wonen studenten met een Nederlandse vooropleiding. Bij instellingen in de grensstreken lopen deze verschillen nog extra door elkaar waardoor voor de aanleiding voor een verschillende behandeling vaak de logica ontbreekt. Ervan uitgaande dat deelname aan studiekeuzeactiviteiten in het belang is van elke student, geven de nieuwe inzichten aanleiding om met deze wetwijziging te regelen dat (aspirant) studenten met een diploma van een buitenlandse vooropleiding onder hetzelfde regime vallen als de (aspirant) student met een Nederlands diploma.

De afstand hoeft daarbij geen rol te spelen. De wet bepaalt nu al dat het instellingsbestuur in de nadere regels ter uitvoering van de regels met betrekking tot de studiekeuzeactiviteiten voor aspirant studenten afkomstig uit de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba onderscheidenlijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten zodanige voorzieningen treft dat zij kunnen deelnemen aan de studiekeuzeactiviteiten zonder dat hun fysieke aanwezigheid op de instelling vereist is. Deze benadering geldt nu voor alle (aspirant)studenten. De instelling dient voorzieningen in het leven te roepen voor het geval dat de fysieke aanwezigheid van studenten bij de studiekeuzeactiviteiten tot overwegende bezwaren leidt.

Differentiatie is daarbij mogelijk, zowel naar aard als naar groepen (aspirant) studenten. Veel universiteiten en hogescholen hanteren op dit moment een digitale vragenlijst als (onderdeel van) de studiekeuzeactiviteit(en). Die kan overal ter wereld worden ingevuld, eventueel aangevuld met een passende andere studiekeuzeactiviteit zoals een telefoongesprek. Voor kandidaten met een Nederlandse vooropleiding en kandidaten met een buitenlandse vooropleiding zal voortaan dus hetzelfde regime gelden. Dit betekent dat de kandidaat met een buitenlandse vooropleiding ook recht op een studiekeuzeactiviteit krijgt bij aanmelding op uiterlijk 1 mei en verplicht kan worden de studiekeuzeactiviteit te volgen. Bij aanmelding na 1 mei kan ook deze student geconfronteerd worden met een verplichte studiekeuzeactiviteit en bij het niet nakomen van deze verplichting of bij een negatief advies van de instelling kan hij worden geweigerd. Instellingen kunnen putten uit de ervaringen die zijn opgedaan met het organiseren van studiekeuzeactiviteiten voor de studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Wijziging van de regeling van het Profileringsfonds in verband met het verstrekken van beurzen

De regeling van het Profileringsfonds wordt zodanig aangepast dat instellingen aan studenten beurzen voor het volgen van hoger onderwijs buiten Nederland mogen verstrekken zonder dat dit als ondoelmatige besteding van de rijksbijdrage wordt beschouwd. Het gaat daarbij niet alleen om studenten die aanspraak maken op wettelijk collegegeld, maar ook om studenten die instellingscollegegeld verschuldigd zijn. Door de mogelijkheid voor instellingsbesturen om voorzieningen te treffen voor de financiële ondersteuning van studenten die een opleiding wensen te volgen buiten Nederland, kan verder vorm worden gegeven aan het internationaliseringsbeleid van deze regering. Het volgen van hoger onderwijs in Curaçao, Aruba en Sint Maarten valt daar dus ook onder.

Gelijkstelling van de graad Doctor aan de graad Doctor of Philosophy

In de wetenschapsvisie 2015 (bijlage bij Kamerstukken II 2014/15, 29 338, nr. 141) wordt gesteld dat Nederlandse wetenschappers in de afgelopen tien jaar meer en meer zijn gaan samenwerken met buitenlandse collega's. Bijna de helft van de promovendi in Nederland is afkomstig uit het buitenland. Deze internationale samenwerking is belangrijk, want baanbrekend onderzoek vraagt steeds vaker om intensieve samenwerking op hoog niveau, vaak met buitenlandse partners.

Omwille van het aantrekkelijk maken van Nederland voor hoogopgeleiden wordt het nu mogelijk dat (buitenlandse) onderzoekers, die in Nederland promoveren de graad Doctor of Philosophy (met afkorting PhD) krijgen. Hiermee biedt de regering ook een oplossing voor de door de VSNU in haar eindrapportage Stimuleringsfonds Joint Degrees gesignaleerde problematiek met betrekking tot joint doctorates.

Een joint doctorate houdt in dat twee of meer universiteiten uit verschillende landen een gezamenlijk diploma kunnen uitreiken en de betreffende graad van doctor of de graad van PhD kunnen verlenen aan de promotiekandidaat na zijn of haar succesvolle openbare verdediging van een proefschrift (voorbereid onder gezamenlijke supervisie en ten overstaan van een jury waarin ten minste professoren van de betrokken instellingen zetelen). De VSNU meldt in de betreffende eindrapportage daarover het volgende: "De erkenning van graden blijkt op het gebied van onder andere doctorate programmes niet altijd even gemakkelijk. De Nederlandse wet erkent alleen de graad doctor, waar in het buitenland soms PhD wordt gebruikt. Nederlandse universiteiten kunnen geen joint Doctorate degree uitreiken met de titel PhD. Hierdoor wordt in bepaalde samenwerkingen afgezien van een joint doctorate degree en uitgeweken naar een double doctorate degree of het programma kan geen doorgang vinden."

Voor een joint doctorate dienen de graden van doctor en van PhD dus overeen te komen. Om deze belemmering weg te nemen, is de wet in die zin aangevuld dat in geval van de graad Doctor (D) ook de graad van Doctor of Philosophy (met afkorting PhD) door de universiteiten in Nederland kan worden verleend en in de naamsvermelding achter de naam geplaatst mag worden. Internationaal gezien wordt doorgaans de benaming PhD gebruikt voor een doctorsgraad. Dit geldt zowel voor de arts- als de science promoties.

Uitbreiding ius promovendi

In Nederland kan het college voor promoties uitsluitend hoogleraren aanwijzen als promotor. Dat is geregeld in artikel 7.18 van de WHW. Om aan te sluiten bij de internationale ontwikkelingen en bij te dragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en betere loopbaanperspectieven voor buitenlandse en Nederlandse onderzoekers, wordt met dit wetsvoorstel de mogelijkheid geboden dat het college voor promoties ook anderen dan uitsluitend hoogleraren als promotor kan aanwijzen en daarmee ook aan anderen het zogenoemde ius promovendi kan verlenen. Daarbij moet in het bijzonder worden gedacht aan universitair hoofddocenten. Deze uitbreiding is aangekondigd in de Wetenschapsvisie 2025 (bijlage bij Kamerstukken II 2014/15, 29 338, nr. 41).

De nieuwe regeling houdt dus in dat het college voor promoties ook een ander personeelslid van een universiteit, een levensbeschouwelijke universiteit of de Open Universiteit dan een hoogleraar als promotor kan aanwijzen. Dat personeelslid moet naar het oordeel van het college voor promoties over voldoende bekwaamheid beschikken om als promotor op te treden. Omdat instellingen voor hoger onderwijs zelf verantwoordelijk zijn voor hun personeelsbeleid en daarbij behorende functiebenamingen, wordt in het wetsvoorstel in ruime zin gesproken van "een ander personeelslid".

De uitbreiding van de bestaande bevoegdheid een promotor aan te wijzen impliceert dat het college voor promoties zich in voorkomende gevallen vergewist van de wetenschappelijke status van de onderzoeker die tot promotor wordt benoemd ("voldoende bekwaamheid"). Daarmee is de kwaliteit van de promotor geborgd.

Overige wijzigingen

De overige wijzigingen zijn technisch van aard. In artikel 7.32 is de mogelijkheid opgenomen om studenten met terugwerkende kracht in te schrijven. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de administratieve processen bij hoger onderwijsinstellingen. Bij ministeriële regeling zal de bevoegdheid om met terugwerkende kracht in te schrijven kunnen worden beperkt in verband met de peildatum die geldt voor de telling van ingeschreven studenten ten behoeve van de bekostiging. Dit om mogelijke inschrijvingsfraude tegen te gaan. Het is niet de bedoeling dat studenten ook met terugwerkende kracht collegegeld moeten betalen. Artikel 7.48, derde lid, staat daar aan in de weg.

Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid (Uitvoeringstoets door DUO)

PM

Gevolgen voor de administratieve lasten

De definitie van administratieve lasten luidt "kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Het gaat om het verzamelen, bewerken, registreren, bewaren en ter beschikking stellen van informatie aan de overheid."

Bij de voorbereiding van dit voorstel is nagegaan of sprake is van administratieve lasten. Daarbij is de regeling intern ter beoordeling voorgelegd voor toetsing op administratieve lasten. Vastgesteld is dat aan dit voorstel geen structurele of eenmalige administratieve lasten zijn verbonden omdat de instellingen bij deze wetwijzigingen niet te hoeven voldoen aan extra informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Daarnaast gaat het deels om technische aanpassingen zonder gevolgen voor de administratieve lasten.

Er is naar verwachting wel een beperking van uitvoeringslasten voor instellingen, omdat een instelling kan voorkomen dat studenten zich telkens in- en uitschrijven. Een andere vermindering van uitvoeringslasten is dat instellingen niet langer hoeven vast te stellen of een student die zich aanmeldt voor een opleiding wel of niet een buitenlandse vooropleiding heeft gevolgd. Dat onderscheid is niet langer relevant.

Daar staat tegenover, dat bij het verplicht aanbieden van de studiekeuzeactiviteiten aan alle studenten, er mogelijk extra lasten bij de instellingen kunnen optreden. De instelling moet bijvoorbeeld haar instellingsregels aanpassen.

Gevolgen voor Caribisch Nederland

De gevolgen voor Caribisch Nederland zijn in beginsel niet anders dan voor Europees Nederland. Caribisch Nederland kent op dit moment echter slechts één hogeschool (de Saba Medical School), waardoor op dit moment de gevolgen feitelijk beperkt zijn.

Privacy Impact assessment

Er is een Privacy Impact Assessment (PIA) Rijksdienst uitgevoerd ten aanzien van wetsvoorstel. Dat assessment heeft de volgende

informatie opgeleverd. Het wetsvoorstel betreft onder meer het gebruik van een bestaand databestand van DUO en de instellingen voor een aanvullend doel (uitbreiding studiekeuzeactiviteiten voor studenten met een buitenlandse vooropleiding). De gegevens van de studenten die onder de wetswijziging komen te vallen worden op dit moment al bijgehouden door de Dienst Uitvoering Organisatie (DUO) van het Ministerie van OCW. In de informatiesystemen van DUO staan de volgende gegevens geregistreerd:

- het aantal studenten dat ingeschreven is in een opleiding;
- of een student collegegeld heeft betaald;
- of aan een student een graad is verleend.

Met deze gegevens kan DUO bepalen of een student aanspraak maakt op wettelijk collegegeld en of de instelling bekostiging ontvangt. Deze gegevens zijn dus beleidsmatig en technisch direct van belang en onontbeerlijk voor het bereiken van de beleidsdoelstelling.

Studenten zijn ermee bekend dat bij inschrijving in het bekostigd hoger onderwijs hun inschrijving en diploma bij DUO worden geregistreerd. Studenten schrijven zich in via een geautomatiseerd systeem, Studielink, waar direct duidelijk is waarom hun gegevens gevraagd worden, namelijk inschrijving voor een opleiding in het hoger onderwijs. Er worden als gevolg van dit besluit geen bijzondere (gevoelige) persoonsgegevens verwerkt.

Financiële gevolgen

Er zijn geen gevolgen voor de rijksbegroting. Met het Holland Scholarship programma dat per september 2015 start, zijn middelen beschikbaar gesteld voor studenten die buiten Nederland hoger onderwijs wensen te volgen.

Afstemming met sector en studenten

Er heeft overleg plaatsgevonden met VSNU, VH en studentenorganisaties.

Openbare internetconsultatie

PM

Artikelen

Onderdeel A (artikel 2.9, eerste lid)

Als gevolg van de wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs is artikel 7.50 gewijzigd. Dat artikel betreft de inschrijvingsafhankelijke financiële bijdragen van studenten. De verwijzing in artikel 2.9, eerste lid, naar dat gewijzigde artikel 7.50 is bij die gelegenheid niet correct doorgevoerd. Dat is in dit onderdeel van het wetsvoorstel alsnog gebeurd. Er is geen inhoudelijke wijziging beoogd.

Onderdeel B (artikel 5a.9)

Het betreft hier een technische aanpassing. Het artikel kende – in afwijking van de overige artikelen van de wet - geen “kopje”. Dat is alsnog aangebracht.

Onderdeel C (artikelen 7.3c tot en met 7.3g)

Artikel 7.3c

In artikel 7.3c, eerste lid, is een belangrijk bestaand uitgangspunt alsnog geëxpliciteerd: instellingen voor hoger onderwijs mogen met andere instellingen voor hoger onderwijs, ook buitenlandse instellingen, een gezamenlijke opleiding of afstudeerrichting verzorgen. Nieuw element is dat ook een gezamenlijk Ad-programma tot de mogelijkheden behoort. In het tweede en derde lid wordt het uitgangspunt geëxpliciteerd dat dergelijk gezamenlijk hoger onderwijs tot een gezamenlijke graad leidt (joint degree). Wanneer een buitenlandse instelling is betrokken bij het gezamenlijke onderwijs, kan er ook voor worden gekozen meer dan één graad te verlenen (double degree of multiple degree). In het vierde en vijfde lid is voorgeschreven dat voor samenwerking met een buitenlandse instelling het sluiten van een overeenkomst met die instelling een vereiste is.

Artikel 7.3d

Als er sprake is van samenwerking met een Nederlandse instelling zijn de Nederlandse instellingsbesturen gezamenlijk verantwoordelijk voor de voorschriften op het gebied van onder andere de toets nieuwe opleiding, de accreditatie, de registratie in het CROHO, de studielast, de inschrijving en de afgifte van getuigschriften. Het betreft hier voorschriften met een zwaarwegend karakter. Dit is geregeld in het eerste lid. Met betrekking tot de naleving van andere voorschriften moeten de betrokken Nederlandse instellingen afspraken maken. Zij kunnen die verantwoordelijkheden dus verdelen. Dat is geregeld in het tweede lid.

Als er sprake is van samenwerking met een buitenlandse instelling is het Nederlandse instellingsbestuur - of zijn de Nederlandse instellingsbesturen - volledig verantwoordelijk voor de naleving van de wet. Dat is geregeld in het derde lid.

Artikel 7.3 e.

In het eerste lid is geregeld dat het aan de Nederlandse instelling waar de student zich inschrijft is om ervoor te zorgen dat de student ook bij de andere Nederlandse instelling wordt ingeschreven. Dat was al geregeld in het oorspronkelijke artikel 7.3c, derde lid. Door inschrijving bij de andere betrokken instelling(en) hebben studenten volledig toegang tot alle voorzieningen.

In het tweede lid is geregeld dat een student die een gezamenlijk programma met een of meer buitenlandse instellingen wil volgen, verplicht kan worden zich onafgebroken bij de Nederlandse instelling of instellingen in te schrijven. Het is aan de instelling om dit te bepalen. De tussentijdse statuswijzigingen (in- en uitschrijving van de student) kunnen voor de onderwijsadministratie te belastend zijn. Er kunnen echter redenen zijn niet te kiezen voor onafgebroken inschrijving van de student aan de Nederlandse instelling. De instelling dient over de inschrijving in een overeenkomst afspraken te maken met buitenlandse instellingen. Zie artikel 7.3c, vijfde lid.

Met artikel 7.3e wordt dus zowel tegemoet gekomen aan de student als aan de betrokken instellingen.

Artikel 7.3f

In dit artikel is geregeld dat instellingen in geval van samenwerking met een buitenlandse instelling bevoegd zijn het collegegeld lager vast te stellen dan het bedrag van het wettelijk collegegeld. In het algemeen deel van de toelichting is hier reeds op ingegaan.

Onderdeel D (artikel 7.10a)

Artikel 7.10a betreft uitsluitend de graden bachelor en master en dus niet de graden Associate degree (dat is geregeld in artikel 7.10b) of Doctor (dat is geregeld in artikel 7.18). Omwille van de vindbaarheid van de toepasselijke wettelijke voorschriften is het kopje boven artikel 7.10a daarom verduidelijkt. Het betreft hier een technische wijziging.

Onderdeel E (artikel 7.11)

Ook voor de bevoegdheden van de examencommissie geldt dat ondubbelzinnig moet vaststaan dat de examencommissie bevoegd is in samenwerking met andere instellingen een gezamenlijk getuigschrift uit te reiken.

Het tweede lid, onderdeel f, is aangepast in verband met de nieuwe regeling voor gezamenlijk onderwijs. Het betreft hier een technische aanpassing.

Onderdeel F (artikel 7.18)

In het algemeen deel van de memorie van toelichting is aangegeven waarom het wenselijk is dat op grond van promotie ook de graad Doctor of Philosophy kan worden verleend. Artikel 7.18, eerste en zesde lid, zijn in verband hiermee aangepast. Deze aanpassingen bevorderen de internationalisering van het hoger onderwijs. Hierop is in het algemeen deel van de memorie van toelichting ingegaan. In het huidige tweede lid is een redactionele fout geslopen ("die: a. aan wie"). Dat is gecorrigeerd. In het vierde lid is tot uitdrukking gebracht dat ook anderen dan hoogleraren als promotor kunnen worden aangewezen.

Onderdeel G (artikel 7.19a)

Om mogelijke verwarring met de inhoud van de artikelen 7.10a en 7.10b weg te nemen is het kopje van artikel 7.19a gepreciseerd. Artikel 7.19a gaat niet over (verlening van) graden Bachelor, Master of Associate degree, maar over de wijze waarop graden in de naamsvermelding tot uitdrukking worden gebracht.

Onderdeel H (artikel 7.22)

Voor wat betreft de wijziging van het kopje boven dit artikel geldt hetzelfde als voor de wijziging in onderdeel G. Om mogelijke verwarring met de inhoud van artikel 7.18 weg te nemen, is het kopje van artikel 7.22 gepreciseerd. Artikel 7.22 gaat niet over (verlening van) de graad Doctor, maar over de wijze waarop de graad Doctor, Doctor of Philosophy, geregeld in het gewijzigde artikel 7.18, eerste lid, of Doctor honoris causa, geregeld in artikel 7.19, tweede lid, in de naamsvermelding tot uitdrukking worden gebracht.

Onderdeel I (artikel 7.31b)

De deelname aan studiekeuzeactiviteiten voor buiten Nederland verblijvende studenten is op dit moment niet optimaal geregeld. In het algemeen deel van de toelichting is daarop ingegaan. Door het schrappen van het oorspronkelijke vijfde lid geldt het recht op de studiekeuzeactiviteit nu voor alle aspirant studenten die zich uiterlijk op 1 mei aanmelden.

Dit betekent dat iedere student bij aanmelding na 1 mei geconfronteerd kan worden met een weigering van de instelling om de student in te schrijven of een verplichte studiekeuzeactiviteit en dat iedere student bij het niet nakomen van deze verplichting of bij een negatief advies van de instelling geweigerd kan worden.

Voor de studenten van Bonaire, Sint Eustatius en Saba onderscheidenlijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten is het evident dat het moeten overbruggen van de afstand tussen hun woon- of verblijfplaats en de plaats in Nederland waar de studiekeuze-activiteiten plaatsvinden tot overwegende bezwaren leidt. Om die reden is nu al in de wet dwingend voorgeschreven dat het instellingsbestuur voor die aspirant-studenten voorzieningen treft voor een alternatieve vorm van het houden van deelname aan een studiekeuzeactiviteit. Voor andere categorieën studenten kan zo'n alternatieve voorziening echter eveneens zinvol zijn. De regeling voor de studenten van Bonaire, Sint Eustatius en Saba onderscheidenlijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten is daarom verbreed. In algemene zin is nu geregeld dat de instelling voor een alternatief dient te zorgen in de situatie dat het overbruggen van de afstand tussen woon- en verblijfplaats en de plaats waar de studiekeuzeactiviteiten plaatsvinden voor een aspirant-student tot overwegende bezwaren leidt. Om ruimte te bieden voor een goede afweging in een concreet geval biedt het wetsvoorstel het instellingsbestuur een zekere beoordelingsruimte. De instelling mag binnen de grenzen van de redelijkheid zelf keuzes maken waar het de invulling van het begrip "overwegende bezwaren" betreft. Het overbruggen van de afstand tot de instelling binnen Nederland op zichzelf betreft geen 'overwegend bezwaar'. Daarvan is pas sprake in geval van een bijkomende omstandigheid, bijvoorbeeld lichamelijk letsel.

De verplichting om nadere regels te stellen met betrekking tot het deelnemen aan studieactiviteiten zonder dat een aspirant student daarbij fysiek aanwezig hoeft te zijn, is gehandhaafd. Artikel 7.31b is in verband met het voorgaande aangepast.

Onderdeel J (artikel 7.31d)

Dit artikel moet in technische zin worden aangepast in verband met de wijziging van artikel 7.31b. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt de leesbaarheid van het artikel te verhogen. Het artikel is om die redenen opnieuw geformuleerd.

Onderdeel K (artikel 7.32)

Artikel 7.32 betreft de voorgeschreven gang van zaken bij een inschrijving. In dit artikel is tot uitdrukking gebracht dat in geval "collegegeldvrij besturen" een afwijkend regime mag gelden. Het betreft hier het herstel van een omissie. Tevens wordt in dit artikel de mogelijkheid geïntroduceerd om inschrijving met terugwerkende kracht te laten plaatsvinden.

Onderdeel L (artikel 7.46)

Dit betreft een technische aanpassing in verband met de wijziging van artikel 7.3c (aanpassing verwijzing).

Onderdeel M (artikel 7.48)

In beginsel mogen instellingen studenten niet vrijstellen van het betalen van collegegeld. Dat is ondoelmatig. Deze wijziging beoogt te regelen dat het lager vaststellen van het collegegeld in geval van gezamenlijk onderwijs niet als ondoelmatig wordt gekwalificeerd.

Onderdeel N (artikel 7.51d)

Deze wijziging beoogt het mogelijk te maken dat instelling de middelen van het Profileringsfonds ook mogen aanwenden om beurzen voor onderwijs in het buitenland te verstrekken. In het algemeen deel van de toelichting is op de wenselijkheid daarvan in gegaan.

Onderdelen O, P en Q (artikel 9.33), (artikel 9.33a) en (artikel 10.20)

Het betreft hier technische aanpassingen, te weten, het verbeteren van onjuiste verwijzingen.

Deze toelichting wordt gegeven mede namens de Minister van Economische Zaken.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker